

ZBORNIK APSTRAKATA

Međunarodna konferencija
„Politika suprotstavljanja organizovanom kriminalu”
Beograd, 21–22. novembar 2008. godine

CBS Centar za
bezbednosne
studije

Centre for
Security
Studies

CSS

CENTAR ZA BEZBEDNOSNE STUDIJE

Međunarodna konferencija

„Politika suprotstavljanja organizovanom kriminalu”

Beograd, 21–22. novembar 2008. godine

Predsednica Organizacionog odbora konferencije:

Aleksandra Bulatović, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Organizacioni odbor konferencije:

Aleksandar Fatić, Centar za bezbednosne studije, Beograd

Aleksandar Vujičić, Ministarstvo finansija Republike Srbije

Aurora Mladenović, Ministarstvo finansija Republike Srbije

Božidar Banović, Univerzitet u Kragujevcu

Dimitar Bečev, Univerzitet u Oksfordu

Dragan Manojlović, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije

Jasmina Kiurski, Republičko javno tužilaštvo, Republika Srbija

Jorgos Leventis, Kiparski univerzitet

Klaus Bahman, Univerzitet u Vroclavu

Milan Škulić, Univerzitet u Beogradu

Milan Žarković, Kriminalističko-policijska akademija u Beogradu

Milenko Popović, Univerzitet Mediteran u Podgorici

Neven Petrović, Univerzitet u Rijeci

Pavel Konrad Frankovski, Univerzitet „Marija Kiri-Sklodovska” u Lublinu

Vesna Nikolić, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije

Želimir Kešetović, Univerzitet u Beogradu

Generalni sekretar konferencije:

Srđan Korać, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd

Dizajn i kompjuterska obrada:

Slobodan Papić

Štampa:

„Interprint”, Beograd

Štampanje publikacije omogućila je
Švedska agencija za inostrani razvoj i saradnju (Sida)

Internet prezentacija konferencije:

www.cbs-css.org/konferencija_novembar.php

SADRŽAJ

ULOGA LJUDSKIH PRAVA U DELOVANJU POLICIJE PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA I KORUPCIJE <i>Džon Slejter</i>	5
OBAVEŠTAJNO-KRIMINALISTIČKI ASPEKTI SUPROTSTAVLJANJA „AUTOMAFIJI” <i>Saša Mijalković</i>	10
OBAVEŠTAJNA KRIMINALISTIČKA MREŽA — ORUĐE ZA KONTROLU ORGANIZOVANOG KRIMINALA <i>Dragan Manojlović</i>	12
KRIMINALISTIČKO-OBAVEŠTAJNI RAD I TRADICIJA GRAĐANSKIH I LJUDSKIH PRAVA <i>Aleksandar Fatić</i>	13
EVROPSKO ZAKONODAVSTVO I BORBA PROTIV NEZAKONITO STEČENE IMOVINE <i>Serafino Fiore</i>	15
ISTRAGE PRANJA NOVCA U BOSNI I HERCEGOVINI: TRENDovi I PERSPEKTIVE <i>Eldan Mujanović</i>	18
METODI FINANSIJSKE ISTRAGE U SUZBIJANJU ORGANIZOVANOG KRIMINALA <i>Goran Bošković</i>	20
FINANSIJSKO-OBAVEŠTAJNA SLUŽBA SRBIJE: ISKUSTVA I ULOGA U SISTEMU <i>Milovan Milovanović</i>	22
ODGOVORNOST ZA KRIVIČNO DELO PRANJA NOVCA <i>Dragan Jovašević</i>	24
ULOGA JAVNOG TUŽILAŠTVA U BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA <i>Jasmina Kiurski</i>	26
FRONTEKS I PREKOGRANIČNO UPRAVLJANJE U EU <i>Klaus Bahman</i>	29

ORGANIZOVANI KRIMINALITET — NEKA PITANJA POLOŽAJA I ULOGE TUŽIOCA U ISTRAZI U KRIVIČNOM POSTUPKU BOSNE I HERCEGOVINE <i>Miodrag N. Simović</i>	31
PERSPEKTIVE RAZVOJA SISTEMA INSTITUCIJA ZA BORBU PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA U SRBIJI <i>Božidar Banović i Zoran Đokić</i>	33
SUZBIJANJE EKOLOŠKOG KRIMINALA KAO DELA ORGANIZOVANOG KRIMINALA U REPUBLICI MAKEDONIJI <i>Marina Mališ Sazdovska</i>	35
SPECIJALNE ISTRAŽNE TEHNIKE U FUNKCIJI SUZBIJANJA ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA <i>Milan Škulić</i>	37
MJESTO I ULOGA PRIVATNE ZAŠTITE U SUPROTSTAVLJANJU ORGANIZIRANOM KRIMINALU <i>Željko Dobranović</i>	39
UTICAJ ORGANIZACIONIH, KADROVSKIH, ZAKONSKIH I DRUGIH PARAMETARA NA (NE)MOGUĆNOST BORBE SA ORGANIZIRANIM KRIMINALOM U BOSNI I HERCEGOVINI <i>Mladen Milosavljević</i>	40
ORGANIZOVANI KRIMINAL KAO PETA GRANA VLASTI <i>Bojan Dobovšek i Andrej Jurij Pirnat</i>	42
VREME JE DA SE UKINE NOVO ROPSTVO <i>Pino Arlaki</i>	44
ORGANIZOVANI KRIMINALITET U REPUBLICI SRPSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI — STANJE I MJERE SUZBIJANJA <i>Uroš Pena i Mile Šikman</i>	45
TRANSFORMACIJA ORGANIZOVANOG KRIMINALA U PODRUČJIMA SUKOBA: PRERASTANJE KRIMINALNIH BANDI I GERILE U POLITIČKU ELITU <i>Serhi Hevorkov</i>	47
ZLOČIN TRGOVINE LJUDIMA KAO OBLIK ORGANIZOVANOG KRIMINALNOG DELOVANJA NA TERITORIJI REPUBLIKE SRBIJE <i>Milan Žarković</i>	49
KRIMINALISTIČKO-OBAVEŠTAJNA MREŽA U BOSNI I HERCEGOVINI <i>Neđo Danilović</i>	51

ULOGA LJUDSKIH PRAVA U DELOVANJU POLICIJE PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA I KORUPCIJE

Džon Slejter

U ovom referatu, zadata tema biće razmatrana sa pragmatične i operativne tačke gledišta. Budući da ja nisam ni advokat ni naučnik, neću se mnogo pozivati na druge radove ili na precedentno pravo. U svom referatu ću razmatrati šest osnovnih oblasti:

1. sukob između potrebe za čuvanjem tajnosti podataka i potrebe za transparentnošću;
2. poteškoće da se obezbedi da vlasti budu odgovorne prema javnosti u slučajevima kada postoje snažne veze između organizovanog kriminala i korupcije;
3. komplikacije koje donosi politizacija organizovanog kriminala; tenzije koje nastaju između sprovođenja istrage protiv navodno korumpiranih političara i političkog zahteva za transparentnošću rada policije;
4. teškoće prouzrokovane rokovima; službeni i obaveštajni podaci o organizovanom kriminalu i terorizmu često se moraju čuvati decenijama, čak i onda kada dotična lica nisu osumnjičena za krivična dela;
5. razmena službenih i obaveštajnih podataka kao i podataka o rezultatima analiza DNK sa drugim zemljama, koji su često dobijeni tajnim kanalima; pitanje o tome kako da održimo standarde i istovremeno zadržimo kontrolu nad našim tajnama;
6. Razmatranje pitanja koja se tiču ljudskih prava policijskih službenika, radnika službe državne bezbednosti, političara i svih uključenih u proces suzbijanja organizovanog kriminala, posebno onda kada ta službena lica mogu da budu korumpirana.

Podrazumeva se da se u okviru dvadesetominutnog usmenog izlaganja prethodno navedena pitanja samo ukratko mogu opisati, te da će ona biti detaljnije analizirana u samom referatu. Iako se moj referat bavi pitanjima politike,

moram da naglasim i to da u njemu neće biti otkrivane taktike operativnog rada niti informacije poverljive prirode, tako da neće biti potrebe za bilo kakvim ograničavanjem njegove distribucije iz bezbednosnih razloga.

Tajnost u odnosu na transparentnost

Pripadnici organizovanog kriminala posmatraju svoje delovanje prvenstveno kao poslovnu aktivnost, uprkos tome što su svesni da su zbog svojih nezakonitih aktivnosti dvostruko ranjiviji: oni ne mogu da se pozovu na zakon i traže pravni lek ako se drugi prema njima ponašaju nezakonito a, ako skrenu pažnju policije na sferu svog poslovanja, tada im prete krivično gonjenje i zatvor. Kao i bilo koje uspešno poslovanje, organizovani kriminal je vrlo osetljiv na rizike, svestan je rizika tako da su oni koji se njime bave i sami svesni svoje izloženosti riziku i svoje ranjivosti, i stoga će uložiti novac u sofisticirane procene i prikupljanje obaveštajnih podataka kako bi imali tačne informacije o sopstvenoj izloženosti. To znači da će advokati i privatni detektivi aktivno ispitivati sisteme odgovornosti u policiji kako bi saznali da li ih policija na bilo koji način sumnjiči ili istražuje nezakonitu stranu njihovog poslovanja ili nekog od njihovih zaposlenih.

Da bi mogla protiv ovoga uspešno da se bori, policija mora da bude veoma oprezna u prilikom čuvanja bezbednosti podataka i svog operativnog rada na suzbijanju organizovanog kriminala, a da istovremeno bude svesna opasnosti da pojedini službenici policije mogu da budu podmićeni ili, pak, ucenjeni i tako primorani da provere da li u internoj bazi podataka postoje dokazi o njihovim nezakonitim aktivnostima. Međutim, javnost je posebno oprezna kad se radi o upotrebi policijske prismotre i podacima koji se čuvaju u dosijeima, i stoga zahteva polaganje računa u vezi sa tim. S obzirom da je ovde teško uspostaviti ravnotežu u svom referatu ću se pozabaviti ispitivanjem praktičnih mogućnosti za rešavanje ovog problema, a neke od tih mogućnosti ću možda i navesti u toku svog izlaganja, ako za to budemo imali vremena.

Organizovani kriminal, korupcija i transparentnost

Prethodno opisani problem se usložnjava i uvećava jer su sume novca kojima pripadnici organizovanog kriminala raspolažu često dovoljne da dovedu u iskušenje pripadnike policije koji, iako obično nisu korumpirani, tako postaju finansijski ranjivi i podležu iskušenju. Podmićivanje je krivično delo „bez žrtve” zato što je malo verovatno da će onaj ko je dao ili primio mito to prijaviti policiji, pa u takvim okolnostima podmićeni mogu biti na visokim položajima od poverenja. Iz tog razloga se, prilikom procene rizika i eventualne izloženosti podmićivanju pripadnika policije, mora uzeti kao pretpostavka da će policajci od poverenja u nekom trenutku postati korumpirani, zbog čega se kroz sisteme bezbednosti

takva opasnost mora svesti na najmanju moguću meru i mora se zauzeti proaktivan pristup otkrivanju korupcije jer je niko neće prijaviti rutinski. Organizovani kriminalci sve ovo čini još komplikovanijim jer u tom biznisu postoji i „pošteno” i „nepošteno” stečen novac, a taj pošteno stečeni novac može da se upotrebi za korumpiranje policije. U referatu će biti razmotreni sistemi za smanjenje izloženosti policije korupciji, uključujući „testiranje integriteta”.

Politizacija organizovanog kriminala

Iskustva iz SAD-a, Italije i Holandije ukazuju da se legalna strana poslovanja pripadnika organizovanog kriminala pokazala korisnom za vršenje uticaja na policiju na lokalnom nivou kroz sponzorisanje nekih političkih stranaka ili, u nekim slučajevima, kroz osnivanje vlastite političke stranke. Na taj način, oni mogu da utiču na operativne odluke policije kako bi ostvarili korist za sopstveno poslovanje, izgradili poverenje u njih kao građane, stekli poverenje policije i potom zahtevali transparentnost i odgovornost u radu policije i na taj način zapravo povećali svoje šanse da dođu do informacije da li se protiv njih vodi istraga. Oni, takođe, mogu da iskoriste policiju za obračun sa drugim organizovanim kriminalnim grupama i da tako ostvare poslovnu prednost u odnosu na njih. U referatu će biti navedeni razni primeri, a posebno jedan primer iz Holandije koji se odnosi na imigraciju, uz objašnjenja kako uvesti sisteme koji će takve uticaje svesti na minimum.

Rokovi

Javnost obično nije zabrinuta u slučaju da se radi o podacima koje policija poseduje, a koji su prikupljeni na jedan otvoren i odgovoran način, poput podataka o krivičnoj osuđivanosti. Međutim, zabrinutost se rađa u slučaju da se ti podaci odnose na nevine ljude, dok brojni pripadnici organizovanog kriminala nemaju čak ni krivični dosije, ili u slučaju da se podaci čuvaju dugo vremena. Zastareli podaci brzo mogu postati netačni, a policija obično nema vremena da ih i dalje ažurira. Iz tog razloga, u mnogim zemljama, zakoni o zaštiti podataka nalažu da se zastareli podaci unište.

U slučaju organizovanog kriminala i terorizma, podaci mogu decenijama ostati relevantni. Često se dešava da se značaj neke informacije u potpunosti uvidi tek nakon više decenija od njenog pribavljanja. Jedna istraga u kojoj sam lično učestvovao bila je vođena protiv jedne porodice koja je pripadala italijanskoj mafiji i pokušavala da kupi udeo u londonskim kockarnicama kako bi uspostavila punkt za pranje novca u Velikoj Britaniji. Informacije su razmenjivane između Đenove (u Italiji), Čikaga (u SAD-u) i Londona. Neke informacije su stigle iz tadašnje Jugoslavije, kao i iz Švajcarske. Problem je u Londonu rešen

rasturanjem i raseljavanjem kriminalaca, tako da u Velikoj Britaniji nije bilo nikakvog krivičnog gonjenja niti osude. Devetnaest godina kasnije, 22 člana te iste porodice osuđena su u SAD-u na ukupno preko 400 godina zatvora i ispostavilo se da je većina informacija i obaveštajnih podataka koji su postojali u Londonu bila relevantna i važna za postizanje ovog rezultata. Prema tome, organizovani kriminal i terorizam zahtevaju primenu drugačijih pravila i sistema.

Razmena podataka

Pošto je organizovani kriminal biznis, uključujući njegovu legalnu stranu, onda većinu informacija potrebnih policiji poseduju finansijske institucije. Neke institucije, poput banaka, deo su privatnog sektora, ali poreske i carinske službe, odeljenja za imigraciju i drugi državni organi takođe poseduju informacije neophodne za prikupljanje tačnih i upotrebljivih obaveštajnih podataka. U mnogim zemljama ovo se proteže i na lokalne organe vlasti, dok u Evropi veći deo organizovanog kriminala ima međunarodni karakter, u smislu da njegovo delovanje nije ograničeno isključivo na okvire državnih granica. Stoga, postoji potreba za razmenom podataka koji se čuvaju u javnom sektoru, kao i za njihovom zaštitom od privatnog sektora, na način kojim će se sprečiti da osumnjičeni budu upozoreni na njih. Sve to zahteva postizanje dogovora o pravilima između država, između policije i privatnog sektora, kao i donošenje propisa i zakona kojima se uređuje funkcionisanje javnog sektora. Većina zemalja ima zakone o zaštiti podataka, kao i zakone o slobodi informisanja. Iz razloga koji su navedeni u okviru prvog podnaslova, takvi zakoni pomažu pripadnicima organizovanog kriminala da nadziru rad policije. Ovo je potrebno na adekvatan način kontrolisati kako bi se sprečilo ometanje istraga protiv organizovanog kriminala, a u referatu će biti analizirane praktične mogućnosti da se taj cilj postigne.

Ljudska prava pripadnika policije i drugih službenih lica

Kada se ljudska prava razmatraju u ovom kontekstu, lako se zaboravlja da su policijski službenici ujedno i građani i da kao takvi pojedinačno uživaju ljudska prava. Pojedina prava su ugrađena u propise o radno-pravne propise. Uprkos tome što su sindikati unutar policije s pravom svesni posledica koje po ljudska prava policijskih službenika imaju kadrovske politike i propisi kojima se uređuje njihov rad, pripadnici organizovanog kriminala ipak često pokušavaju da korumpiraju te sindikate unutar policije, jer oni nemaju samoregulativu kakva postoji u samoj policijskoj službi.

Situacija postaje komplikovana kada na policijske službenike koji rade na suzbijanju organizovanog kriminala počnu da se primenjuju mnogo oštrije mere kontrole u odnosu na ostale policijske službenike. To je naročito komplikovano

kada postoji sumnja da su ti službenici policije umešani u organizovani kriminal, u slučajevima kada se to ne može dokazati, a opšte okolnosti su takve da je rizično izvesti ih pred sud. Iz tog razloga je neophodno uspostaviti politike, prakse i zaštitne mere kojima ću se detaljnije pozabaviti u svom referatu.

Osetljivost podataka

S obzirom na praktičnu prirodu ovog referata, kao i na nemogućnost zaštite njegove sadržine nakon što bude objavljen, podaci u nekim delovima referata koji se odnose na taktiku namerno će ostati neodređeni kako se ne bi ugrozili oni koji rade u toj oblasti.

DŽON SLEJTER je bivši načelnik Skotland Jarda koji je kao savetnik za pitanja policije stekao veliko iskustvo radeći u preko 20 zemalja. Nakon što je diplomirao čistu matematiku i fiziku, 1972. godine počeo je da radi kao pozornik u Policijskoj upravi grada Londona. U narednih osam godina, stekao je široko operativno iskustvo u najprometnijim policijskim stanicama u centru Londona. Sa radnog mesta inspektora premešten je u Skotland Jard na kriminalističko-obaveštajne poslove, gde je doprineo uspostavljanju sistema za upravljanje obaveštajnim podacima i pomagao na poslovima rukovođenja složenim obaveštajnim podacima prilikom sprovođenja istraga vezanih za slučajeve odavanja službenih tajni, kako unutar policije tako i unutar obaveštajnih službi. Takođe je bio savetnik i pružao pomoć u rukovođenju policijskim obaveštajnim podacima u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka iz 1984. godine. Kao glavni inspektor, radio je na sprovođenju istraga, remećenju, razbijanju i sprečavanju međunarodnog organizovanog kriminala, i na suzbijanju korupcije u policiji kao njegove neizbežne posledice. Godine 1984, napušta Skotland Jard i prelazi na dužnost komandira nekoliko policijskih stanica gde je proširio svoje iskustvo na planu rukovođenja operacijama. Pored toga, od 1990. godine, držao je predavanja o etici u policiji u Velikoj Britaniji, kao i širom sveta. Nakon što je komandovao dvema velikim policijskim stanicama u Londonu (sa po 500 i 650 službenika), radio je na istragama slučajeva korupcije u policiji, a potom je, 1996. godine, postao savetnik britanskog ministra unutrašnjih poslova. Od 1993. godine počeo je širom sveta da radi povremeno i kao savetnik za pitanja policije, da bi 1998. godine postao jedan od predstavnika britanske policije u Savetu Evrope u Strazburu, gde je bio koautor Etičkog kodeksa za pripadnike policije i povremeno radio kao savetnik za pitanja policije uglavnom u zemljama Srednje i Istočne Evrope. Kao predstavnik Saveta Evrope, 2001. godine je postao savetnik ministra unutrašnjih poslova Republike Srbije. Policijsku upravu grada Londona napustio je 2002. godine i nastavio da radi kao savetnik u balkanskim zemljama i da u inostranstvu drži predavanja o etici u policiji.

OBAVEŠTAJNO-KRIMINALISTIČKI ASPEKTI SUPROTSTAVLJANJA „AUTOMAFIJI”

Saša Mijalković

Delovanje „automafije” ima višestruke ugrožavajuće efekte po nacionalnu bezbednost i javni interes balkanskih zemalja u tranziciji. Neposredna posledica ekspanzije ovog vida sve nasilnije i brutalnije organizovane kriminalne delatnosti je stvaranje osećaja lične i imovinske nebezbednosti građana. Basnoslovno bogatstvo koje je tako stečeno participira u jačanju „sive ekonomije” i u razvoju drugih vidova kriminalnih aktivnosti, poput narkokriminala, proliferacije oružja i privrednog kriminala, pre svega u procesu privatizacije. Naročito zabrinjava korišćenje dela ovakvog „prljavog profita” za finansiranje međunarodnog terorizma i za uticaj na političku vlast korumpiranjem pojedinih njenih predstavnika. Ugrožavanje ekološke bezbednosti zemlje, odnosno zagađivanje životne sredine, takođe nije zanemariv „nusprodukt” automafije.

Ozbiljan pristup rešavanju problema automafije zahteva utemeljenost aktivnosti i mera nacionalnog sistema bezbednosti na aktuelne domete domaće i inostrane bezbednosno-kriminalističke teorije i „najbolje kriminalističko-obaveštajne prakse”, ali i na sveobuhvatnoj obaveštajno-kriminalističkoj analizi etioloških, fenomenoloških i viktimoloških dimenzija ovog problema. S tim u vezi, neophodno je izvršiti određena naučna, analitičko-statistička istraživanja, odnosno kriminalističko-obaveštajne analize.

Takva istraživanja, uz uvažavanje zahteva sveobuhvatnosti, tačnosti, preciznosti, objektivnosti i praktične primenljivosti, moguće je sprovesti jedino u okviru izvesnog kriminalističko-obaveštajnog sistema. To, svakako, podrazumeva angažovanje više subjekata bezbednosti, nosilaca kriminalističko-obaveštajnih aktivnosti i njihovo povezivanje u izvesnu nacionalnu „obaveštajnu mrežu”. Sistem međusobne razmene podataka, u okviru kojeg je omogućen pristup bazama podataka svim članovima mreže, pogodan je za analizu i planiranje rešavanja gotovo svakog savremenog bezbednosnog problema. Neophodno je

definisati efikasne metode prikupljanja i primarne obrade obaveštajnih informacija, predmet i ciljeve analitičko-statističkih istraživanja i ciljeve bezbednosnog procenijavanja i kriminalističkog prognoziranja aktivnosti automafije

DR SAŠA MIJALKOVIĆ je docent za oblast bezbednosnih nauka na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu, za predmet „Nacionalna bezbednost”. Od oktobra 2001. godine radi u ovoj visokoškolskoj ustanovi kao asistent-pripravnik i asistent za predmet „Osnovi bezbednosti”. Završio je Srednju školu unutrašnjih poslova u Sremskoj Kamenici (1997), a zatim i Policijsku akademiju u Beogradu (2001). Magistrirao je (2004) i doktorirao (2006) godine na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Nastavnik je na predmetima „Osnovi bezbednosti” i „Nacionalna bezbednost”. Aktivno se bavi naučno-istraživačkim radom, prevashodno iz oblasti bezbednosno-kriminalističkih nauka. Do sada je učestvovao u realizaciji tri naučnoistraživačka projekta i na desetak naučnih konferencija međunarodnog značaja. Samostalno ili u koautorstvu, objavio je oko četrdeset naučnih radova, od kojih su najznačajnije monografije *Bezbednosna kultura* (2004, 2005), *Trgovina ljudima* (2005), *Bezbednosna kultura mladih* (2006) i *Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta — aktuelno stanje i mogućnosti unapređenja* (2007).

OBAVEŠTAJNA KRIMINALISTIČKA MREŽA — ORUĐE ZA KONTROLU ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Dragan Manojlović

Kriminalisti se ne interesuju za kriminalne pojave same po sebi, već za probleme koji su u vezi sa manifestacijom kriminalne pojave i refleksijom njene statističke slike u vrednovanju njihovog učinka. Ovakav pristup ima dalekosežne posledice sa više aspekata. Već krajem osamnaestog veka kriminalistička teorija i praksa je počela da napušta model kontrole kriminala koji je bio nazvan „pecanje sa jednom udicom i jednim štapom ili više udica i više štapova”, koji su ipak pojedinačni, i krenula put kriminalističko-obaveštajnih mreža u kriminalnom miljeu. Jedan broj autora je tada stao na stanovište da je „jednom udicom moguće uloviti jednu krupnu ribu, a da je mreža ta koja omogućava ulov više krupnih, a često i predvodnika jata sa mnogo manjih, ali značajno velikih riba”. Razume se, verujem i ako se to ne vidi u nas, da smo „svesni da je pojedinačno pecanje sa jednom udicom i jednim štapom, pa i sa više štapova daleka prošlost, a da je obaveštajna mreža u kriminalnom miljeu efikasnije sredstvo”.

DR DRAGAN MANOJLOVIĆ je diplomirani pravnik, specijalista za organizovani kriminal i politiku borbe protiv organizovanog kriminala, specijalista za kriminalističko-obaveštajne delatnosti. Zaposlen je u Upravi kriminalističke policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije. Objavio je dve knjige: *Organizovana kriminalna grupa — pojam i tipologija*; koautor u knjizi *Krizni menadžment* sa radom „Tajne i javne obaveštajne procene ugroženosti i rizika”. Objavio je i više stručnih radova: „Kriminalističko-obaveštajni rad — prepoznavanje pojava iz okruženja”, „Pojam, tipologija i struktura kriminalističko-obaveštajnih istraživanja”, „Nacionalna kriminalističko-obaveštajna služba”, „Ishodišta kriminalističko-obaveštajnog rada”, „Izgradnja i vođenje kriminalističko-obaveštajnih izvora”, „Međunarodne definicije organizovanog kriminala” i drugo.

KRIMINALISTIČKO-OBAVEŠTAJNI RAD I TRADICIJA GRAĐANSKIH I LJUDSKIH PRAVA

Aleksandar Fatić

Trendovi u razvoju savremenog ukupnog policijskog rada su metodološki značajno različiti u odnosu na njegov tradicionalni oblik. Klasični policijski rad, koji je suštinski reaktivnog karaktera, i aktivira se prijavom ili otkrivanjem da je počinjeno krivično delo, gotovo sasvim je ustupio mesto proaktivnom policijskom radu, koji se još naziva i „policijskim radom rukovođenim obaveštajnim radom” (*intelligence-led policing*). Takav novi stil policijskog rada proističe iz prirode savremenih bezbednosnih pretnji, pre svega organizovanog kriminala i terorizma, čije su posledice tako drastične da fokus mora biti na prevenciji činjenja dela, radije nego na njegovom procesuiranju kada je jednom učinjeno.

Proaktivni policijski rad, sâm po sebi, donosi brojna pitanja u odnosu na tradicionalni domen građanskih i ljudskih prava. Naime, on se zasniva na aktivnom i, često, agresivnom prikupljanju podataka u odnosu na osobe koje niti su osuđivane za krivično delo, niti u trenutku prikupljanja informacija čine neko krivično delo. Stoga je mogućnost zloupotrebe proaktivnog policijskog rada, koji se ukratko može opisati kao obaveštajno-kriminalistički rad, izuzetno izražena, a otvaraju se i brojna pitanja u vezi sa integritetom čuvanja i upotrebe prikupljenih podataka.

Autor u tekstu raspravlja neka od navedenih pitanja, locirajući ih pre svega u sferu novih metodologija za borbu protiv organizovanog kriminala koje se razvijaju primarno u SAD. Pitanja o ljudskim pravima se u tom kontekstu sagledavaju kao jedna od varijabli savremenog „bezbednosnog društva”. Tekst pozicionira ovo pitanje u kontekstu fenomena „sekuritizacije” društvenog diskursa. Termin „sekuritizacija”, koji je skovao skandinavski teoretičar Ole Viver (Ole Weaver), označava tendenciju savremenih političkih elita da ukupne društvene odnose svode na problematiku bezbednosti, čime se onda opravdavaju različite manipulative forme društvenog upravljanja. U predmetnom tekstu se raspravlja pitanje

do koje mere je Viverov argument opravdan, a u kojoj meri je ograničavanje ljudskih prava prihvatljivo ako se ima u vidu percepcija povišenog stepena pretnje od organizovanog kriminala.

DR ALEKSANDAR FATIĆ je direktor Centra za bezbednosne studije u Beogradu i naučni savetnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu. Autor je više sistematskih studija, od kojih je najcitiranija *Reconciliation via the War Crimes Tribunal?*, Ashgate Publishing, Aldershot, UK, 2000. Njegove ostale glavne publikacije uključuju i *Crime and Social Control in 'Central'-Eastern Europe: A Guide to Theory and Practice*, Ashgate Publishing, Aldershot, 1997, kao i priređenu monografiju *Security in Southeastern Europe*, Centar za menadžment, Beograd, 2004. Objavio je brojne studijske članke u međunarodnim časopisima i monografijama. Predavao je na Univerzitetu Južne Australije u Adelejdu, Univerzitetu Tasmanije u Hobartu, Karlovom Univerzitetu u Pragu, a bio je gostujući istraživač na London School of Economics. Predavanja po pozivu držao je na brojnim univerzitetima, uključujući Univerzitet u Helsinkiju, King's College u Londonu, St. Antony's College u Oksfordu, Univerzitet u Banjoj Luci, Univerzitet u Beogradu itd. Njegove primarne oblasti rada su politička filozofija i kriminologija.

EVROPSKO ZAKONODAVSTVO I BORBA PROTIV NEZAKONITO STEČENE IMOVINE

Serafino Fiore

Tokom poslednjih nekoliko godina, mehanizmi „zamrzavanja” i „blokade” imovine stečene kriminalnim aktivnostima čine jedan od prioriteta Evropske unije. Sistem za borbu protiv nezakonito stečenog bogatstva smatra se jednim od osnovnih mehanizama koji bi trebalo da osiguraju bezbednost građana. *Službeni list Evropske unije* je, 3. maja 2000. godine, objavio važan dokument o strategiji Unije za početak novog milenijuma na planu sprečavanja i kontrole organizovanog kriminala. U tom dokumentu, izneta je tvrdnja da je finansijska dobit prvenstveni motiv najvećeg dela organizovanog kriminala. Sprečavanje i efikasna kontrola organizovanog kriminala moraju stoga da se usredsrede na ulaženje u trag, zamrzavanje, zaplenu i oduzimanje imovine stečene kriminalnim aktivnostima. Evropski zakonodavac je uočio da oduzimanje imovine predstavlja jedini efikasan način borbe protiv organizovanog kriminala.

Navedena strategija se u poslednje dve decenije razvila u dva pravca:

1. tretiranje kao krivično delo prometa imovine stečene kriminalnim aktivnostima povezanim sa organizacijama koje pripadaju organizovanom kriminalu;
2. proveravanje i zaplena nagomilanog bogatstva u vlasništvu lica za koje se sumnja da pripadaju kriminalnim organizacijama u slučajevima kada je ovo bogatstvo nesrazmerno veće u odnosu na zvanično prijavljene prihode i kada nije moguće opravdati njegove izvore.

Prvi pravac razvoja se odnosi na donošenje zakona za borbu protiv pranja novca, kao rezultat Strazburške konvencije od iz 1990. godine, kojom je finansijskim posrednicima nametnuta obaveza saradnje i prijavljivanja sumnjivih transakcija (Uputstvo EEZ br. 368/91). Shodno navedenim normama, istražiteljima su dodeljena posebna ovlašćenja za sprovođenje istraga u bankarskom sektoru,

za potragu za sumnjivim sredstvima i njihovu zaplenu, kao i ovlašćenje za sprovođenje tajnih operacija. Delokrug ovakvih zakona maksimalno je proširen na osnovu Uputstva br. 4 Evropske unije, usvojenog 4. decembra 2001. godine, kojim su zahtevi u pogledu prijavljivanja sumnjivih transakcija obuhvatili veoma širok raspon kategorija posrednika i stručnjaka (advokata i računovođa).

Pored toga, u bliskoj prošlosti je u Evropi razvijen drugi pravac razvoja koji se odnosi na kontrolu nad nagomilavanjem bogatstva od strane lica povezanih sa organizovanim kriminalom. U ekonomskom smislu, smatra se da imovina stečena kriminalom, nakon raznovrsnih etapa pranja na finansijskim tržištima, stiže do konačnog odredišta u vidu nasleđa partnera iz kriminalnih struktura.

Imajući u vidu ovu ekonomsku analizu, u strategiji se upućuje na to da EU „treba da razmotri mogućnost ublažavanja tereta dokazivanja, nakon što se licu izrekne osuđujuća presuda za teško krivično delo, u vezi sa utvrđivanjem porekla imovine koju to lice poseduje. Takvo ublažavanje tereta dokazivanja porekla imovine podrazumevalo bi obavezu osuđenog lica da dokaže da je imovina čije se oduzimanje zahteva stečena na zakonit način. Ukoliko on to ne bi mogao da učini na način koji bi zadovoljio sud, takva imovina mogla bi biti smatrana nezakonito stečenom i potom oduzeta”.

Evropska unija, u suštini, preuzima mehanizam koji je predviđen u italijanskom Zakonu br. 356/92 o oduzimanju imovine povezane sa mafijom, dok Preporuka br. U 19 E ukazuje na to da „treba da proučimo eventualnu potrebu za instrumentom koji, uzimajući u obzir najbolja iskustva država članica i uz dužno poštovanje osnovnih pravnih načela, uvodi mogućnost da se, na osnovu krivičnih, parničnih i fiskalnih zakona, u zavisnosti od slučaja, ublaži teret dokazivanja porekla imovine lica optuženog za krivično delo sa elementima organizovanog kriminala”.

Posmatrano iz zakonodavne perspektive, pravni instrument oduzimanja imovine pretvorio je prvobitni zadatak obezbeđivanja aktive i pasive i postao vrsta kazne.

Valja napomenuti da je Vrhovni sud Italije, u svojoj presudi br. 920, done-
toj 19. januara 2004. godine, zauzeo stanovište da „zakonodavac, u nameri da identifikuje krivična dela izricanjem kazne oduzimanja imovine, nije predvideo utvrđivanje porekla imovine stečene pojedinačnim krivičnim delom za koje se licu sudi. Drugim rečima, sud ne mora da utvrđuje bilo kakvu vezu između oduzete imovine i krivičnog dela za koje je lice osuđeno, pa čak ni između te iste imovine i kriminalnih aktivnosti dotičnog počinioca krivičnog dela”. To znači da je po prvi put u italijanskom pravosudnom sistemu prekinuta veza između oduzete imovine i krivičnog dela na osnovu kojeg je ona stečena, kao i to da bi oduzimanje

imovine trebalo naložiti uvek kada postoji nesrazmera između ekonomske vrednosti imovine i zvanično prijavljenih prihoda, a kriminalac nema pouzdano objašnjenje o poreklu te imovine.

PUKOVNIK SERAFINO FIORE je ataše italijanske finansijske policije (*Guardia di Finanza*) pri Ambasadi Republike Italije u Beogradu, odakle pokriva većinu zemalja zapadnog Balkana. Iskusni je policijski službenik sa više od 25 godina rada u italijanskoj finansijskoj policiji. Po obrazovanju je pravnik i ekonomista. Profesionalno je bio angažovan u brojnim krivičnim istragama u oblasti pranja novca, trgovine narkoticima, borbe protiv organizovanog kriminala, prevara protiv finansijskih interesa u vezi sa budžetom Evropske unije i zloupotreba slobode tržišne konkurencije. Pre preuzimanja dužnosti atašea u Beogradu, proveo je više od tri godine radeći kao Interpolov oficir za vezu u Srbiji. Uprava italijanske policije za borbu protiv mafije u sklopu koje se nalazi više odeljenja (DIA) pet godina je koristila njegova stručna znanja na području istraga. Upravu za borbu protiv mafije osnovali su italijanski državni organi u cilju sprovođenja istraga i krivičnog gonjenja mafijaških grupa i njihovih aktivnosti u oblasti organizovanog kriminala. U mnogobrojnim prilikama, italijanski državni organi odali su mu priznanje za posvećenost profesiji i stručna dostignuća na području krivičnih istraga. Tokom godina je, kao gostujući predavač, prenosio stečena znanja i stručnost polaznicima specijalističkih obuka koje je organizovala italijanska finansijska policija. Kancelarija za vezu uglavnom se bavi istragama u cilju borbe protiv svih mogućih oblika privrednog i finansijskog kriminala, uključujući pranje novca, šverc, povredu prava intelektualne svojine i falsifikovanje žigova. Ciljevi ove kancelarije podrazumevaju razvijanje odnosa uzajamnog poverenja sa svojim partnerima koje čine lokalni organi bezbednosti, kao i učešće u istragama od uzajamnog interesa u vezi sa međunarodnim organizovanim kriminalom, s obzirom na njegove posledice po dotične zemlje i region u celini.

ISTRAGE PRANJA NOVCA U BOSNI I HERCEGOVINI: TRENDOVI I PERSPEKTIVE

Eldan Mujanović

Pranje novca je inkriminirano krivičnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine tokom 2003. godine nakon reformi provedenih u ovoj oblasti. S ciljem harmoniziranja važećih propisa koji uređuju pranje novca usvojeni su i implementirani relevantni evropski i univerzalni standardi i principi. Nakon detaljne analize može se reći da je Bosna i Hercegovina u potpunosti harmonizirala svoj pravni okvir uređenja pranja novca sa *acquis communautaire* Evropske unije i drugim značajnim međunarodnim inicijativama (Konvencijama UN-a, Preporukama FATF-a i dr). S ciljem pune provedbe navedenih propisa postojala je potreba za uspostavljanjem specijaliziranih državnih tijela koje će saradivati sa finansijskim institucijama i drugim domaćim i međunarodnim agencijama. S tim u vezi, formirano je Finansijsko-obavještajno odjeljenje u okviru Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) kao policijski model nacionalne finansijsko-obavještajne jedinice. Ovo tijelo je aktivni sudionik globalne mreže suprostavljanja pranju novca.

Ovaj rad je zasnovan na autorovom istraživanju implementacije propisa kojima je uređeno pranje novca u Bosni i Hercegovini u periodu od 2003. do 2008. godine. Rezultati ovog istraživanja ukazuju da je otkrivanje i dokazivanje krivičnih djela pranja novca uglavnom zasnovano na informacijama koje su nadležna državna tijela dobijala od poreskih organa. Ključni metodi istraživanja su pronalazak i oduzimanje poslovne dokumentacije i njeno vještačenje, zaticanje počinitelja na izvršenju krivičnih djela, kao i primjena mjera privremenog oduzimanja nezakonito stečenog novca koji je bio predmet legaliziranja. Fokus kaznenog progona je bio usmjeren na počinitelje nižeg nivoa u kriminalnim mrežama pranja novca. Ključne karakteristike procesuiranja analiziranih slučajeva su primjena instituta pregovaranja o krivnji, izricanje sankcija koje su u prosjeku blizu posebnih minimuma kao i ograničena primjena mjere oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom.

MR ELDAN MUJANOVIĆ je viši asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Aktivni je sudionik istraživačkih projekata koji se bave pitanjima suprotstavljanja pranju novca, finansijskim istragama i oduzimanja nezakonito stečene imovine.

METODI FINANSIJSKE ISTRAGE U SUZBIJANJU ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Goran Bošković

U savremenim uslovima, na globalnom planu, težište borbe protiv imovinski motivisanog kriminala usmerava se na zaplenu sredstava stečenih kriminalnom delatnošću i onemogućavanje uključivanja takvih sredstava u legalne finansijske tokove. Autor ukazuje na značaj i modalitete primene metoda finansijske istrage u savremenoj kriminalističkoj praksi. Primena ovih metoda omogućuje otkrivanje postojanja i pronalaženje sredstava stečenih kriminalnom delatnošću i stvara osnovu za pokretanje postupka za oduzimanje tih sredstava. Primena metoda finansijske istrage ima izuzetan značaj u borbi protiv organizovanog kriminala, jer nelegalno stečena sredstva predstavljaju ekonomsku polugu moći kriminalnih organizacija. Velike količine nelegalno stečenih sredstava koje poseduju kriminalne organizacije potencijalna su opasnost za korumpiranje u legalnom poslovanju i državnim ogranima, narušavaju integritet finansijskih institucija i omogućavaju uključivanje u legalno poslovanje, što može biti naročito opasno ako se koristi kao podrška kriminalnoj delatnosti.

DR GORAN BOŠKOVIĆ je docent na katedri Kriminalističkih nauka za nastavni predmet Organizovani kriminal na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu. Diplomirao je na nekadašnjoj Policijskoj akademiji u Beogradu, magistrirao 2003. godine u oblasti metodologije i politike suprotstavljanja pranju novca, a doktorirao 2007. na temi „Metodi suzbijanja organizovanog kriminaliteta u oblasti privredno-finansijskog poslovanja”. Za vreme studija kao predstavnik Policijske akademije 1998. godine učestvovao je na Međunarodnoj konferenciji studenata policijskih fakulteta (International Student Conference of Law Enforcement Organizations), tokom koje je osnovana Međunarodna asocijacija studenata policijskih fakulteta (International Association of Law Enforcement Students). Bio je angažovan na nizu projekata pod pokroviteljstvom Vlade Republike

Srbije i OEBS-a: „Školski policajac — prijatelj i zaštitnik dece”, u realizaciji Ministarstva za prosvetu i sport i Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i projekat „Ugrožavanje bezbednosti pripadnika policije — uzroci, oblici i mere zaštite”, u realizaciji Kriminalističko-policijske akademije u Beogradu. Učestvovao je u međunarodnom projektu Evropske unije i Saveta Evrope CARDS usmerenom na jačanje policijskih kapaciteta za borbu protiv teških krivičnih dela u zemljama jugoistočne Evrope, u potprojektu CARPO u okviru modula koji se odnosi na finansijske istrage. Po pozivu Organizacije za međunarodni razvoj prava (International Development Law Organization — IDLO) iz Rima u učestvuje na međunarodnoj konferenciji “Strengthening Good governance through Curbing Money Laundering”. Konferencija je organizovana pod pokroviteljstvom Vlade Republike Italije i Svetske banke i okupila je eksperte za pitanja pranja novca iz pet zemalja. Autor je monografije *Pranje novca* i niza naučnih i stručnih radova objavljenih u domaćim i stranim časopisima, koji se bave problemima suprotstavljanja organizovanom kriminalu.

FINANSIJSKO-OBAVEŠTAJNA SLUŽBA REPUBLIKE SRBIJE: ISKUSTVA I ULOGA U SISTEMU

Milovan Milovanović

Zakonska rešenja i pravni okvir u Republici Srbiji koji se odnosi na krivična dela pranja novca i finansiranja terorizma evoluirao je od Zakona o sprečavanju pranja novca od 2001. godine, koji je sadržao inkriminaciju pranja novca koja nije bila u skladu sa međunarodnim standardima, te nije ni bila valjan osnov za borbu protiv ovog oblika kriminala, do Krivičnog zakonika koji je stupio na snagu 2006. godine sa inkriminacijom usaglašenom sa međunarodnim standardima. Problemi u vezi sa krivičnim postupcima odnose se pre svega na mali broj postupaka koji se vode za krivično delo pranje novca. Razlozi koji stoje iza takvog stanja različito se interpretiraju u različitim institucijama, dok se jedini pravi izlaz iz te situacije nalazi u adekvatnoj saradnji svih organa i njihovoj koordinaciji od strane tužioca. Evolucija pravnog okvira za preventivne mere u borbi protiv pranja novca započela je donošenjem Zakona o sprečavanju pranja novca od 2001. i 2005. godine. Vlada Republike Srbije utvrdila je Predlog zakona o sprečavanju pranja novca koji sadrži nova zakonska rešenja u skladu sa Trećom direktivom Evropske unije, zabranu plaćanja za robu i usluge u gotovom novcu u iznosu većem od 15 000 evra itd. Radna grupa obrazovana od strane direktora Uprave izradila je Predlog Nacionalne strategije za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma kojim se između ostalog predlaže obrazovanje radnih grupa za konkretne slučajeve pranja novca (*task force* princip), kao i imenovanje oficira za vezu, pre svega iz policije i Uprave, koji bi bili zaduženi za koordinaciju rada na konkretnim predmetima.

Sistem za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Srbiji sastoji se od niza institucija među kojima je Uprava za sprečavanje pranja novca centralni organ i koordinator ostalih učesnika. Uprava je finansijsko-obaveštajna služba Republike Srbije i organizovana je kao poseban organ u sastavu Ministarstva finansija, što je svrstava u red klasičnih administrativnih finansijsko-obaveštajnih službi. Uprava prima izveštaje o gotovinskim i sumnjivim transakcijama

od banaka i drugih obveznika koji su navedeni u Zakonu o sprečavanja pranja novca. Broj primljenih transakcija u prvoj godini rada bio je veoma nizak, dok je napredak evidentan u sledećim godinama. Razlozi napretka ogledaju se u unapređenim mehanizmima za prijem podataka, ali i u pojačanom nadzoru koji su vršile Narodna banka Srbije i Komisija za hartije od vrednosti. Ostali nadzorni organi se nisu još uvek uključili u sistem, što je jedan od osnovnih razloga što većina obveznika ne radi gotovo ništa. Uprava analizira primljene podatke od obveznika, zajedno sa podacima dobijenim od strane drugih državnih organa, a analitički izveštaj o slučajevima pranja novca prosleđuje policiji, tužilaštvu ili drugom organu radi sprovođenja mera iz njihove nadležnosti. Razmena podataka sa drugim organima takođe beleži konstantan napredak jer učesnici u sistemu borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma stiču sve više iskustva. Dalje jačanje svesti svih učesnika u sistemu i stalna obuka su *conditio sine qua non* razvoja sistema i postizanja boljih rezultata u ovoj oblasti.

MILOVAN MILOVANOVIĆ je samostalni savetnik i rukovodilac Grupe za pravne i finansijsko-materijalne poslove u Upravi za sprečavanje pranja novca Ministarstva finansija Vlade Republike Srbije, gde je zaposlen od decembra 2002. godine. Radi na izradi nacrtu zakona i drugih propisa u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Stalni je član delegacije Republike Srbije u komitetu Saveta Evrope koji se bavi pitanjima pranja novca i finansiranja terorizma (Moneyval) i delegacije Uprave za sprečavanje pranja novca u EGMONT grupi koja okuplja nacionalne finansijsko-obaveštajne službe. Učestvovao je u periodu juli–avgust 2004. godine u međunarodnom programu za buduće lidere Ministarstva inostranih poslova SAD „Borba protiv finansijskog kriminala” i diplomirao 2005. godine na specijalističkom kursu „Savremena antikorupcijska metodologija”, u organizaciji Centra za bezbednosne studije. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, a pravosudni ispit položio 2007. godine.

ODGOVORNOST ZA KRIVIČNO DELO PRANJA NOVCA

Dragan Jovašević

U strukturi nacionalnog i internacionalnog kriminaliteta danas preovlađava kriminalitet upravljen na štetu imovine drugih fizičkih i pravnih lica (pa čak i čitavih država), pri čemu pojedinci, grupe i čitave organizacije postupaju u vršenju svoje kriminalne aktivnosti vođeni namerom pribavljanja protivpravne imovinske koristi. No, to nije dovoljno, pa tako pribavljeni novac i druge imovinske koristi ova lica pokušavaju da legalizuju, odnosno da ih stave u legalni promet, optičaj — da im pribave legalni osnov sticanja. Učinioci ove vrste kriminalnih dela imaju potrebu da prikriju pravo poreklo ovakvog „prljavog”, ilegalno pribavljenog novca ili koristi. Stoga su ne samo pojedine države, već i čitava međunarodna zajednica uvidele opasnost od ovakvih kriminalnih delatnosti pojedinaca i grupa koje imaju za cilj pranje i prikrivanje novca i druge imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela. Tako međunarodno pravo, kao i u pojedina nacionalna zakonodavstva (pa i naš Krivični zakonik u članu 231), predviđaju krivičnu odgovornost za pranje novca kao krivično delo zaprećeno strogim kaznama, čiji je cilj sprečavanje i suzbijanje ovakvih opasnih, protivpravnih delatnosti.

DR DRAGAN JOVAŠEVIĆ je od 2004. godine vanredni profesor za predmet Krivično pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu. U periodu od 1994. do 2004. godine radio je na Policijskoj akademiji u Beogradu. Predavao je na poslediplomskim studijama na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu, Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu 1981. godine, a 1985. godine odbranio magistarsku tezu „Narkomanija kao socijalno patološka pojava i njen kriminogeni značaj”. Na istom fakultetu je 1995. godine odbranio doktorsku disertaciju „Krivično delo falsifikovanja isprave”. Objavio je više od sedamdeset knjiga: udžbenika, praktikuma, monografija, komentara zakona i priručnika, više od 150 naučnih i stručnih radova u zemlji i inostranstvu:

u Mađarskoj, Sloveniji, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Makedoniji, Bosni i Hercegovini. Učestvovao je na više od 30 naučnih i stručnih savetovanja i simpozijuma u zemlji i inostranstvu. Autor je jedinstvenog izdanja u ovom delu Evrope — *Leksikona krivičnog prava*, koji je doživeo tri izdanja.

ULOGA JAVNOG TUŽILAŠTVA U BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Jasmina Kiurski

Uloga i ovlašćenja javnog tužilaštva u borbi protiv organizovanog kriminala regulisani su Posebnim odredbama o postupku za krivična dela organizovanog kriminala propisanim u Glavi XXIX-a Zakonika o krivičnom postupku i posebnim Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala. Za krivično gonjenje učinilaca krivičnih dela organizovanog kriminala za teritoriju Republike Srbije nadležno je Specijalno tužilaštvo – Posebno odeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu, kojim rukovodi Specijalni tužilac za suzbijanje organizovanog kriminala.

Radne grupe koje je 2006. godine formirala Komisija za sprovođenje nacionalne strategije za reformu pravosuđa izradile su radne verzije Zakona o javnom tužilaštvu, koji predviđa Tužilaštvo za organizovani kriminal kao javno tužilaštvo posebne nadležnosti osnovano za teritoriju Republike Srbije, kao i Zakona o državnim organima u postupku za krivična dela organizovanog kriminala i druga posebno složena krivična dela koji predviđa osnivanje posebnog Javnog tužilaštva za organizovani kriminal i druga posebno složena krivična dela. Za dalje uspešno postupanje Specijalnog tužilaštva svakako je od posebnog značaja i radna verzija Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, imajući u vidu složenost i društvenu opasnost organizovanog kriminala.

Značaj uloge javnog tužilaštva u borbi protiv organizovanog kriminala ogleda se pre svega u činjenici da je Specijalno tužilaštvo isključivo i jedino nadležno da ceni da li se u konkretnom slučaju radi o krivičnom delu organizovanog kriminala, a kada dođe do saznanja da se u jednom krivičnom predmetu radi o slučajevima krivičnih dela organizovanog kriminala, Specijalni tužilac se u pisanoj formi obraća Republičkom javnom tužiocu, zahtevajući od njega da mu poveri ili prenese nadležnost. Specifičnost Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih

organa u suzbijanju organizovanog kriminala i posebnih odredbi sadržanih u Zakoniku o krivičnom postupku je u tome što Specijalnom tužilaštvu daju posebna procesna ovlašćenja u postupku za dela organizovanog kriminala, a samim tim i viši stepen funkcionalne nezavisnosti, naglašavaju njegovu rukovodeću ulogu u pretkrivičnom i istražnom postupku, i uvode nove instrumente i posebne mere u cilju suzbijanja organizovanog kriminala, poput svedoka saradnika, kontrole poslovanja određenih lica, pružanja simulovanih poslovnih usluga, sklapanje simulovanih pravnih poslova i angažovanje prikrivenih islednika, kao i mere kontrolisane isporuke i privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi. Takođe, javni tužilac može podneti istražnom sudiji pismeni i obrazloženi predlog za nadzor i snimanje telefonskih i drugih razgovora ili komunikacija drugim tehničkim sredstvima i optičko snimanje kao posebne operativne mere za otkrivanje i dokazivanje organizovanog kriminala.

Proširena ovlašćenja Specijalnog tužioca u postupku za krivična dela organizovanog kriminala su veoma slična novom modelu tužilačke istrage predviđene Zakonikom o krivičnom postupku od 2006. godine, jer se sve radnje organa unutrašnjih poslova i suda u pretkrivičnom i istražnom postupku, a neke i na glavnom pretresu, preduzimaju na zahtev ili predlog javnog tužioca, odnosno uz njegovu saglasnost. Osnovni nedostatak krivičnopravnih propisa o organizovanom kriminalu je njihova neodređenost, terminološka neusklađenost i međusobna protivurečnost, posebno kada je u pitanju definisanje pojma organizovanog kriminala, kriminalne organizacije i organizovane kriminalne grupe i druge organizovane grupe, a koje nedostatke svakako treba otkloniti donošenjem novog Zakona, odnosno izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku.

MR JASMINA KIURSKI od 2003. godine obavlja dužnost zamenika Republičkog javnog tužioca i rukovodi Krivičnim odeljenjem. Član je Radne grupe za izradu teksta radne verzije Zakona o Nacionalnom institutu za obuku u pravosuđu i rukovodilac Prve radne grupe projekta „Kaznena politika”, u okviru projekta „Podrška Udruženju tužilaca Srbije” koji finansira Ambasada Kraljevine Holandije, a sprovodi Udruženje javnih tužilaca Srbije. Predsednica je Radne grupe za izradu Zakona o javnom tužilaštvu Zakona o Državnom veću tužilaca i član Radne grupe za izradu teksta Zakonika o krivičnom postupku sa novim pravnim institutima. Bila je član Komisije za sprovođenje nacionalne strategije reforme pravosuđa. Završila je Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, a 1999. magistrirala iz oblasti krivičnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu.

Radila je Drugom opštinskom javnom tužilaštvu u Beogradu, bila zamenik Prvog opštinskog javnog tužioca u Beogradu a potom zamenik okružnog javnog tužioca u Beogradu. Objavila više radova iz oblasti materijalnog i procesno krivičnog prava i učestvovala na brojnim naučnim skupovima i savetovanjima, posebno posvećenih nasilju u porodici, kaznenoj politici sudova, vrednovanju rada javnih tužilaca i organizaciji i položaju javnog tužilaštva. Priredila je *Zakon o nasleđivanju sa sudskom praksom*. Završila je obuku za predavača za trening trenera za implementaciju Zakonika o krivičnom postupku i predavala u Pravosudnom centru. Na Pravnom fakultetu Univerziteta Union u Beogradu drži predavanja iz oblasti krivičnog prava.

FRONTEKS I PREKOGRANIČNO UPRAVLJANJE U EU

Klaus Bahman

Fronteks (Frontex) je agencija Evropske unije u okviru tzv. prvog stuba Evropske unije, koja je osnovana u skladu sa pravilnikom Saveta EU i Evropskog parlamenta sa ciljem da koordiniše i unapredi zaštitu spoljnih granica Unije. Agencija nema ni funkcije niti nadležnosti koje bi mogle da podriju ili da se mešaju u suverenitet država članica, zamene ili ograniče aktivnosti i nadležnosti organa država članica zaduženih za sprovođenje zakona i kontrolu imigracije. Ipak, još u vreme osnivanja Fronteksa, brojni posmatrači su u toj agenciji videli potencijalni katalizator za prelivanje funkcija, koje bi bilo usmereno ka stvaranju nadnacionalnog režima zaštite granica Evropske unije.

U ovom referatu se, u suštini, razmatra sledeće:

1. da li se zadaci i nadležnosti Fronteksa povećavaju na neki način koji ima odlike prelivanja funkcija i da li bi to eventualno moglo da vodi ka stvaranju nadnacionalnog režima zaštite granica Unije, koje bi na kraju imalo za rezultat uspostavljanje pograničnog korpusa Evropske unije? i
2. uticaj koji unapređena koordinacija zaštite spoljnih granica u Unije (od stvaranja Fronteksa) ima na šeme zaštite granica država koje nisu njene članice (i država članica koje nisu u šengenskoj zoni), kao i država koje se graniče sa EU i šengenskom zonom, a u kontekstu ilegalne imigracije, organizovanog kriminala i trgovine ljudima.

U referatu je opisan neofunkcionalistički pristup izložen u teoriji evropskih integracija i navedeni su zvanični statistički podaci iz odabranih zemalja i međunarodnih organizacija, poput Ujedinjenih nacija (tačnije UNICRI-ja), Evropola i Evrostata, kao i izveštaji i podaci nevladinih organizacija — da bi se obuhvatile i one pojave koje nisu pokrivene zvaničnim statističkim podacima, kao što je prikrivena imigracija. U referatu se takođe izučava vremenska dimenzija kako bismo utvrdili trendove i tendencije koje se odnose na organizovani kriminal i

posmatrali ih nasuprot pitanju proširenja šengenske zone delovanju Fronteksa. U referatu se postavlja pitanje da li izmena pograničnih režima utiče na tokove ilegalne imigracije i trgovine ljudima, kao i na pogranične režime susednih zemalja (i ako utiče, onda na koji način), i kao i to da li, možda, takve promene mogu da se upotrebe kao argument za uspostavljanje potpuno nadnacionalnog režima zaštite granica Evropske unije.

DR KLAUS BAHMAN je profesor na Institutu za političke nauke u okviru Varšavske škole socijalne psihologije, pri Fakultetu socijalne psihologije u Varšavi, u Poljskoj. U žiži njegovog istraživačkog interesovanja nalaze se teme kao što su evropske integracije, Lisabonski ugovor o reformi Evropske unije, procesi odlučivanja, proširenje Unije i pitanje pravde u zemljama u tranziciji. Rođen je u Zapadnoj Nemačkoj, studirao je istoriju Istočne Evrope, političke nauke i slavistiku na univerzitetima u Hajdelbergu, Beču, Krakovu i Varšavi. U periodu od 1988. do 1993. godine, bio je dopisnik iz Varšave za više nemačkih, švajcarskih i austrijskih novina, a od 1993. godine i dopisnik iz Viljnusa, Minska i Kijeva. U periodu od 2001. i do 2004. godine, bio je dopisnik iz Brisela. Doktorirao je istoriju na Univerzitetu u Varšavi, a njegova doktorska disertacija odnosila se na etničke sukobe i spoljne odnose u pograničnoj oblasti Galicija između Poljske i Ukrajine pre Prvog svetskog rata. Zvanje univerzitetskog profesora stekao je na Univerzitetu u Vroclavu, odbranivši tezu o Konvenciji o budućnosti Evrope 2004. godine. Otada radi kao docent na Univerzitetu u Vroclavu, kao gostujući profesor poljske istorije na Univerzitetu u Beču, gostujući profesor političkih nauka na Univerzitetu u Bordou, te kao naučni saradnik na Univerzitetu „Džon Hopkins” u Vašingtonu i Univerzitetu Renmin u Kini.

**ORGANIZOVANI KRIMINALITET
— NEKA PITANJA POLOŽAJA I ULOGE TUŽIOCA
U ISTRAZI U KRIVIČNOM POSTUPKU
BOSNE I HERCEGOVINE**

Miodrag N. Simović

Sprečavanje organizovanog kriminaliteta bi trebalo biti jedan od najvećih izazova svih savremenih demokratskih država. U tom kontekstu su od naročito značaja i položaj i uloga tužioca tokom sprovođenja istrage i njegov odnos prema policijskim, poreskim, carinskim i drugim organima. Razlog tome je što rezultat suđenja u velikoj mjeri zavisi od kvalitetnog i uspješnog vođenja istrage kao početne faze krivičnog postupka. Pravo tužioca u Bosni i Hercegovini da formira multidisciplinarnu istražnu timove sastavljene od predstavnika različitih institucija i agencija za provođenje zakona (policijski organi, Obavještajno-bezbjednosna agencija BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Granična policija BiH, razne inspekcije, poreska uprava itd.) omogućava mu da pravilnom podjelom rada i koordinacijom ima cjelovitu sliku istrage i njenih rezultata. Nesumnjivu prednost i povoljniji položaj u fazi istrage u odnosu na osumnjičenog i njegovog branioca daje tužiocu činjenica da je on državni organ *sui generis* sa kojim su dužni sarađivati ovlašćena službena lica i drugi državni organi, kao i pružiti mu pomoć u obavljanju njegovih funkcije. Uz to, tužilac je u mogućnosti da praktično vodi istragu u tajnosti, te da na kraju istrage (prije podizanja optužnice) sasluša osumnjičenog koji tek tada može saznati da je protiv njega otvorena istraga. U tom smislu je u toj fazi postupka oslabljen položaj osumnjičenog, ali bi s obzirom na njihove različite uloge koje imaju u krivičnom postupku, potpuno „izjednačavanje oružja” između tužioca, s jedne strane, i osumnjičenog i njegovog branioca, s druge strane, znatno otežalo i istraživanje i rasvjetljavanje krivičnih djela organizovanog kriminaliteta. Ovakvu poziciju tužioca treba sagledati i u kontekstu cjelokupnih zakonskih rješenja u skladu sa kojima se od tužioca, pored obaveze da sprovede istragu, zahtijeva ne samo da utvrdi činjenice koje idu na teret osumnjičenog, već i one koje mu idu korist.

Pored izmijenjene uloge tužioca, koji je stupanjem na snagu novih zakona o krivičnom postupku postao svojevrsni „menadžer istrage”, promijenila su se i ovlašćenja ovlašćenih službenih lica u istražnom postupku, te je dokazima pribavljenim od strane tih lica u istrazi dat dokazni značaj, i to pod uslovom da su oni pribavljeni na zakonit način. Uloga suda u istrazi takođe je doživjela velike promjene i svedena je samo na one situacije u kojima se ograničavaju ljudska prava i slobode građana. Aktivnije učešće suda u istražnom postupku predstavlja izuzetnu situaciju, i to samo kod obezbjeđenja dokaza za koje postoji opasnost da se u vrijeme suđenja neće moći izvesti pred sudom ili da će njihovo izvođenje biti znatno otežano.

Može se zaključiti da je Bosna i Hercegovina na legislativnom planu usvojila kriminalnopolitički pristup organizovanom kriminalitetu koji uglavnom odgovara zahtjevima savremene antikriminalne politike. Međutim, *de lege ferenda*, težak i složen posao tražće i nadalje, upotpunjavanjem odgovarajućih odredaba posebno materijalnog i procesnog krivičnog prava. Istog je značaja i uređenje propisa u drugim pravnim područjima, te, pored represivnih mjera, pravno regulisanje i mogućnosti preduzimanja preventivnih mjera *ante delictum*.

DR MIODRAG N. SIMOVIĆ je redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci na predmetu Krivično procesno pravo i sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Od 2003. godine nalazi se na funkciji potpredsjednika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Predaje i na Pravnom fakultetu u Istočnom Sarajevu, Visokoj školi unutrašnjih poslova u Banjoj Luci i Pravnom fakultetu u Bihaću, gde predaje krivično procesno pravo, međunarodno krivično pravo i viktimologiju. Na Pravnom fakultetu u Bihaću je i rukovodilac Katedre krivičnopravnih nauka i rukovodilac krivičnopravnog smera na poslediplomskim studijama. Član je Odbora za pravne nauke Odeljenja društvenih nauka Akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske. Kopredsjedavajući je Tima za praćenje primene novog krivičnog zakonodavstva na teritoriji Bosne i Hercegovine koga je 2003. godine formirao ministar pravde Bosne i Hercegovine. Bio je kopredsjedavajući Komisije Kancelarije Viskog predstavnika za BiH, koja je tokom 2002. godine pripremila važeći Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i predsednik tri komisije Vlade Republike Srpske: za izradu važećih Krivičnog zakona Republike Srpske, Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske i Zakona o zaštiti svedoka Republike Srpske. Pravni fakultet je završio u Novom Sadu, kao jedan od najboljih studenata, gde je na krivičnopravnom smeru stekao zvanje magistra 1981. godine, a 1985. godine odbranio doktorsku disertaciju.

PERSPEKTIVE RAZVOJA SISTEMA INSTITUCIJA ZA BORBU PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA U SRBIJI

Božidar Banović i Zoran Đokić

Problematika organizovanog kriminala u Srbiji, u poslednjih dvadesetak godina, koliko traje zanimanje naučne i stručne javnosti, ali i državnih i društvenih institucija za ovaj fenomen, prošla je nekoliko faza. Početak devedesetih godina prošlog veka karakteriše potpuno negiranje i ignorisanje, od strane državnih organa, i skromno i stidljivo pojavljivanje organizovanog kriminala u radovima domaćih teoretičara, pri čemu se to, prvenstveno, odnosilo na organizovani kriminal van domaćih prostora. Devedesete godine u Srbiji, ili početak perioda tranzicije, praćen je ekspanzijom kriminala, čiji se pojedini pojavni oblici po prvi put pojavljuju.

Faktori koji su doprineli kriminalizaciji društva su mnogostruki, a posebno treba istaći raspad prethodne države i ratne sukobe unutar njenih bivših republika, eskalaciju terorizma na Kosovu i Metohiji, primenu ekonomskih sankcija i agresiju članica NATO pakta, koja je uz ljudske žrtve i razaranja vojnih objekata, nanela i ogromne štete privrednim objektima. Ovaj period karakteriše i politička nestabilnost, neadekvatna i neprecizna zakonska regulativa i različiti oblici otpora reformskim procesima, koji ga usporavaju, a često zaustavljaju.

Tokom ovog perioda zapaženo je formiranje većeg broja trajnih, prilično čvrsto organizovanih, kriminalnih grupa, koje su imale za isključivi cilj vršenje širokog spektra raznovrsnih, prvenstveno profitabilnih, kriminalnih delatnosti. Na ovu pojavu država odgovara daljim ignorisanjem i negacijom postojanja problema organizovanog kriminala, a u naučnoj i stručnoj javnosti stidljivo se probijaju prvi ozbiljniji nagoveštaji analize organizovanog kriminala u Srbiji. Tek posle demokratskih promena, jača svest o postojanju i opasnosti organizovanog kriminala na tlu Srbije, a nakon toga i svest o potrebi izgradnje normativnog okvira, ali i izgradnji novih, odnosno, transformacije postojećih institucija za suprotstavljanje organizovanom kriminalu.

U ovom izlaganju biće prezentirani dosadašnji rezultati u borbi protiv organizovanog kriminala u Srbiji, uz istovremenu kritičku analizu dosadašnjeg razvoja, ovlašćenja i međusobnih odnosa institucija za borbu protiv organizovanog kriminala, sa ciljem davanja predloga za izgradnju konzistentnog sistema državnih i društvenih institucija za suzbijanje i sprečavanje organizovanog kriminala u Srbiji, te inkorporiranje tog sistema u međunarodne okvire za borbu protiv organizovanog kriminala.

DR BOŽIDAR BANOVIĆ je vanredni profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, a predaje i na Fakultetu bezbednosti i na Visokoj školi unutrašnjih poslova u Banja Luci. Od 1986. godine bio je zaposlen u Višoj školi unutrašnjih poslova, sada Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu. Diplomirani je pravnik i doktor pravnih nauka u oblasti krivično-pravnih nauka. Autor je i koautor osam udžbenika i monografija i preko 60 naučnih i stručnih radova iz oblasti kriminalistike, krivično-procesnog i krivičnog prava. Rukovodilac je i član istraživačkog tima u preko deset naučno-istraživačkih projekata iz krivično-pravne i kriminalističke oblasti.

ZORAN ĐOKIĆ je diplomirani pravnik od 1984. godine zaposlen u Ministarstvu unutrašnjih poslova Vlade Republike Srbije od 2006. načelnik Službe za suzbijanje kriminala. Član je komisije za izradu teksta novog Zakonika o krivičnom postupku. Autor je i koautor radova iz oblasti suzbijanja privrednog kriminala, korupcije, zaštite prava intelektualne svojine, visokotehnološkog kriminala. Koautor je *Priručnika za suzbijanje visokotehnološkog kriminala*. Učestvovao je u naučno-istraživačkim projektima Više škole unutrašnjih poslova (sadašnje Kriminalističko-policijske akademije u Beogradu) „Siva ekonomija i javna bezbednost” i „Mesto i uloga policije u pretkrivičnom i krivičnom postupku”. Predavač je na više seminara i kurseva u zemlji i inostranstvu i na osnovnim i specijalističkim studijama na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu, Fakultetu bezbednosti i Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu u oblasti suzbijanja privrednog kriminala, korupcije, organizovanog kriminala, upravljanja kriminalističkim istragama, zaštite prava intelektualne svojine, suzbijanja visokotehnološkog kriminala, zloupotrebe i falsifikata platnih kartica, socijalnog inženjeringa, korporativne bezbednosti i bezbednosti poslovanja.

SUZBIJANJE EKOLOŠKOG KRIMINALA KAO DELA ORGANIZOVANOG KRIMINALA U REPUBLICI MAKEDONIJI

Marina Mališ Sazdovska

Ekološki kriminalitet predstavlja tip kriminaliteta koji nije prisutan na adekvatan način u društvenoj aktivnosti u borbi protiv kriminala. Iako postoji veliki broj izvršenih krivičnih dela sa nesagledivim posledicama po čovekovo zdravlje i život, društvena zajednica je borbu protiv ovog tipa kriminala postavila na margine kriminalističke taktike i metodike. Ono što je veoma značajno je činjenica da ekološki kriminal u određenim oblicima predstavlja deo organizovanog kriminala, što se tiče izvršioca krivičnog dela, načina organizovanja, primene nasilnih sredstava i metoda i slično.

U Republici Makedoniji je pre reforme policije sistematizacijom radnih mesta bio predviđen veoma mali broj inspektora koji se bave borbom protiv ovog tipa kriminaliteta. Oni nisu bili u mogućnosti da se upešno bore protiv izvršioca krivičnih dela jer ih nije bilo u dovoljnom broju, a nisu bili ni dovoljno tehnički opremljeni ni obučeni. Kada je reč o fenomenologiji ovog tipa kriminala, može se zaključiti da su pojavni oblici brojni, počevši od pustošenja šume, šumskog požara, nezakonitog lova, nezakonitog ribolova, neovlašćenog pribavljanja i korišćenja radioaktivnih materija itd.

Etiološki faktori su niska javna svest, loša materijalna situacija u društvu, rezultati tranzicionih procesa i drugi činioci koji doprinose pojavi ovih krivičnih dela. Novom reformom potrebno je da se razvije novi sistem nadležnih organa sa njihovim ovlašćenjima, u cilju efikasne i profesionalne borbe protiv ekološkog kriminala.

DR MARINA MALIŠ SAZDOVSKA je od aprila 2008. godine direktor Policijske akademije u Skoplju, gde je 2005. godine počela da radi kao asistent na katedri

iz kriminalistike, a od 2007. predaje u zvanju docenta na predmetu Ekološka kriminalistika. U Ministarstvu unutrašnjih poslova radila je od 1992. do 2005. godine kao inspektor. Završila je Fakultet za bezbednost kao diplomirani kriminalist (1991), magistrirala iz oblasti kriminalistike na temi „Uloga kriminalističke policije u zaštiti i unaprećenju životne sredine” (2002) i doktor socioloških nauka na temi „Ekološki kriminalitet u Republici Makedoniji sa posebnim osvrtom na pustošenju šuma” (2007). Član je Udruženja kriminalista i Udruženja za krivično pravo i kriminologiju Republike Makedonije. Objavila je brojne naučne i stručne radove u Republici Makedoniji i u inostranstvu i učestvovala na brojnim naučnim seminarima i konferencijama.

SPECIJALNE ISTRAŽNE TEHNIKE U FUNKCIJI SUZBIJANJA ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA

Milan Škulić

U zakonskom smislu organizovani kriminal se odnosi na slučajeve postojanja osnovane sumnje da je krivično delo za koje je propisana kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, rezultat delovanja tri ili više lica udruženih u kriminalnu organizaciju, odnosno kriminalnu grupu, čiji je cilj vršenje teških krivičnih dela radi sticanja dobiti ili moći, kada je pored toga, ispunjeno još najmanje tri od sledećih uslova: 1) da je svaki član kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe imao unapred određeni, odnosno očigledno određivi zadatak ili ulogu; 2) da je delatnost kriminalne organizacije planirana na duže vreme ili za neograničeni vremenski period; 3) da se delatnost organizacije zasniva na primeni određenih pravila unutrašnje kontrole i discipline članova; 4) da se delatnost organizacije planira i vrši u međunarodnim razmerama; 5) da se u vršenju delatnosti primenjuje nasilje ili zastrašivanje ili da postoji spremnost za njihovu primenu; 6) da se u vršenju delatnosti koriste privredne ili poslovne strukture; 7) da se koristi pranje novca ili nezakonito stečene dobiti; 8) da postoji uticaj organizacije ili njenog dela na političku vlast, sredstva javnog informisanja, zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge važne društvene ili ekonomske činioce. Postoje sledeće osnovne fenomenološke odlike organizovanog kriminaliteta: neideološki karakter, hijerarhijska struktura, limitiranost ili ekskluzivnost članstva u kriminalnoj organizaciji, trajnost kriminalne organizacije, korišćenje nezakonitog nasilja i podmićivanja, specijalizacija i podela rada, monopolistički karakter organizovane kriminalne grupe, te rukovođenje organizovanom kriminalnom grupom na temelju postojanja određenih pravila. Zahvaljujući određenim fenomenološkim odlikama organizovanog kriminaliteta, neophodno je da se za njegovo suzbijanje koriste određene posebne dokazne tehnike. U posebne dokazne radnje postupku spadaju: tajni zvučni i optički nadzor osumnjičenog, pružanje simulovanih poslovnih usluga i sklapanje simulovanih pravnih poslova, angažovanje prikrivenog islednika, kontrolisana isporuka, automatsko računarsko pretraživanje ličnih

i drugih podataka i saslušanje svedoka saradnika. U izlaganju ćemo predstaviti osnovne karakteristike najvažnijih posebnih dokaznih radnji, a zaključujemo da se te radnje, koje se mogu preduzimati isključivo na osnovu naredbe suda, moraju koristiti oprezno i selektivno.

DR MILAN ŠKULIĆ je vanredni profesor za krivično procesno pravo i kriminalistiku na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Diplomirao je 1992. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, sa prosečnom ocenom 9,74, a potom magistrirao i doktorirao na istom fakultetu. Učesnik je čitavog niza nacionalnih i međunarodnih stručnih i naučnih skupova iz oblasti krivičnog prava u zemlji i inostranstvu. Autor je više od sto članaka iz oblasti krivičnih nauka, a napisao je samostalno ili u koautorstvu 15 monografija iz oblasti krivičnog procesnog prava, krivičnog prava, međunarodnog krivičnog prava i kriminalistike. Imao je nekoliko prestižnih stranih stipendija, što mu je omogućilo brojna studentska istraživanja, a tu između ostalog spadaju: stipendija Fondacije Herman i Marian (Heermann und Marianne Staniak Stiftung), stipendija „Fric Tisen” (Fritz Thyssen Stiftung), stipendija Max-Planck društva i druge. Kao stipendista Humboltove fondacije (Alexander von Humboldt Stiftung) boravio je od decembra 2003. do januara 2005. godine u Institutu za strano i međunarodno krivično pravo „Maks Plank” (Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht), gde je radio na istraživačkom projektu „Međunarodni krivični sud — nadležnost i postupak”.

MJESTO I ULOGA PRIVATNE ZAŠTITE U SUPROTSTAVLJANJU ORGANIZIRANOM KRIMINALU

Željko Dobranović

U radu se razmatra ciljeve i zadaće sigurnosti u javnom i privatnom sektoru kao i odnos privatne i javne sigurnosti, te njihov sinergijski doprinos nacionalnoj sigurnosti. Posebno se analizira djelovanje državnih tijela nadležnih za zaštitu od organiziranog kriminaliteta i za njegov progon kao i njihov odnos s organizacijama privatne sigurnosti. Prikazan je zakonski okvir djelovanja sektora privatne sigurnosti, njegova veličina i mogućnosti djelovanja u Republici Hrvatskoj. Analiziraju se mogućnosti i praksa djelovanja organizacija privatne sigurnosti u prevenciji kriminalnih radnji s naglaskom na potencijalne ugroze sigurnosti od organiziranog kriminala. Analiziraju se razlozi društvenog interesa za djelovanje i zakonsko uređenje sektora privatne sigurnosti kao i ograničenja koja nužno proizlaze iz činjenice da je sektor privatne sigurnosti uslužna djelatnost koja odnos sa svojim korisnicima uređuje na slobodnom tržištu uz određene preduvjete nametnute zakonom.

DR ŽELJKO DOBRANOVIĆ, dipl. ing, brigadni general u mirovini, voditelj je studija kriznog menadžmenta Veleučilišta Velika Gorica i predsjednik Hrvatskog ceha zaštitara. Diplomirao je na Mornaričko-tehničkoj akademiji u Puli 1971, a 1973. na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu. Na poslijediplomskim studijima nastavlja usavršavanje iz područja računalnih i vojnih znanosti u kojem magistrira i doktorira. Doktorand je na Fakultetu prometnih znanosti iz područja tehnološki sustavi u prometu i transportu. Od 1972. do 1992. godine radio na Brodarskom institutu. Pored istraživačkih obavljao i upravljačke poslove i to: voditelja odjela, pomoćnika direktora, zamjenika direktora i direktora instituta. Od 1992. do umirovljenja 2001. godine obnašao dužnosti: pomoćnika glavnog vojnog savjetnika predsjednika Republike Hrvatske, voditelja ureda za međunarodnu vojnu suradnju, predstojnika ureda predsjednika Republike Hrvatske. Od 2002. do 2004. godine bio je direktor Instituta za defendologiju — DEFIMI. Pored objavljivanja stručnih i znanstvenih radova sudjelovao i na međunarodnim znanstvenim skupovima.

UTICAJ ORGANIZACIONIH, KADROVSKIH, ZAKONSKIH I DRUGIH PARAMETARA NA (NE)MOGUĆNOST BORBE SA ORGANIZIRANIM KRIMINALOM U BOSNI I HERCEGOVINI

Mladen Milosavljević

Ustrojstvo države Bosne i Hercegovine neminovno se reflektovalo na organizaciju agencija za sprovođenje zakona. U tom smislu, postoje dva različita sistema organizacije službi unutrašnjih poslova koji su dijamatralno različiti. U Republici Srpskoj postoji vertikalna subordinacija i jedan zajednički budžet, dok u Federaciji Bosne i Hercegovine, osim entitetskog (Federalnog) ministarstva unutrašnjih poslova egzistira još deset kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, koji su potpuno autonomne organizacione cjeline, sa svojim zakonima o unutrašnjim poslovima i vlastitim budžetima. Vertikalne subordinacije između entitetskog i kantonalnih MUP-ova nema. Osim njih tu je još kao nezavisna policija Distrikta Brčko. Dvije državne agencije (Granična policija i Agencija za istrage i zaštitu) imaju svoju, ali ograničenu nadležnost, dok krovno Ministarstvo sigurnosti ima kao neku posredničku ulogu bez vertikalne subordinacije. Navedeni koncept, (ne)dozvoljava (ne)saradnju u razmjeni podataka, planiranju akcija, samostalno postupanje bez kontrole, preklapanje nadležnosti, nezdravu konkurenciju, nepostupanje kad se to želi i procjeni kao bolja varijanta, biranje predmeta, a nepostojanje zajedničkog budžeta dovodi do totalnog nezadovoljstva pripadnika službi, gdje se plaće razlikuju i po nekoliko puta. U nekim dijelovima Bosne i Hercegovine policija je izjednačena sa najnekvalificiranijim osobljem (npr. čistačicama). Na taj način njeni pripadnici su gurnuti u polje mita i korupcije, a nikako uspješne borbe sa organiziranim kriminalom.

Uvođenje sistema činovanja na način kako je to ovdje urađeno dovelo je do totalnog nezadovoljstva pripadnika policije, a način kadrovske popunjavanja, samo je dodatno zakomplikovao cjelokupan sistem. Kod kadrovske politike svi su važniji kriteriji od stručnosti i profesionalizma (primjerice, simpatizeri određenih političkih partija, članovi povlaštenih porodica, kandidati uglednih „biznismena” koji su opet u bliskim odnosima sa političkim krugovima, različite interesne

kombinacije, nacionalna pripadnost), što je dovelo, u znatnom broju slučajeva, do situacije da su nekvalitetni kadrovi popunili ključna mjesta, a samim tim i borbu sa kriminalom učinili bezuspješnijom. Postojanje nezavisnih odbora za izbor najviših policijskih dužnosnika, koji su trebali biti depolitizovana i nezavisna tijela, pretvorio se u svoju suprotnost, te samo još više otvorio vrata uticaju politike na rad određenih agencija za sprovođenje zakona. Ukidanje statusa ovlaštenih službenih lica, onima koji su ga godinama imali, i čije kolege u svim zemljama svijeta imaju taj status (a radi se o profesionalcima koji svakodnevno rade na istraživanju i dokazivanju zločina), dalo je dodatnu težinu i ovako složenoj situaciji, a stvorilo mogućnost da zbog toga sve istrage i sudski procesi budu oboreni jer su u njima učestvovali oni koji nisu imali odgovarajući status!

Postojeća zakonska regulativa (Zakon o krivičnom postupku u BiH) donio je niz dobrih, ali i problematičnih rješenja. Naime, Zakon je dozvolio simulirani otkup droge, ali niko nije rješio pitanje egzistiranja fonda iz koga bi se finansirale takve operacije. S druge strane, prikrivenim istražiteljima je ukinuta mogućnost (zakon zabranjuje) da u svojim aktivnostima vrše podstrekavanje kriminalaca na izvršenje krivičnog djela (kako uopšte, primjerice, kupiti drogu ako je ne tražite od dilera?). S druge strane, zakon se jasno odredio i prema mogućnosti da se u tim aktivnostima (ne)vrše krivična djela. Ali šta u situacijama kada život prikrivenog istražitelja možda bude zavisio od potrebe da se izvrši neko krivično djelo?! Da li će ga tada zakon spasiti?! Svakako ne. Ako se tome doda nedovoljno znanje tužilaca, i neadekvatna saradnja tužilaštva i policije, jasno je da će još dugo Bosna i Hercegovina biti nedovoljno uspješna u borbi sa organiziranim kriminalom, jer svi nabrojani faktori umnogome otežavaju tu borbu.

DR MLADEN MILOSAVLJEVIĆ je načelnik Odjeljenja za kriminalističku tehniku Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova Bosne i Hercegovine i docent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu, u oblasti forenzike i medicinske kriminalistike. U službi unutrašnjih poslova radi neprekidno od 1985. godine. Završio je Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu, odsjek biologija, kao najbolji student generacije. Nakon toga upisuje i postdiplomske studije na istom fakultetu, odsjek biologije, i završava za polovinu predviđenog vremena sa prosječnom ocjenom 10. Kao normalan sljed prijavljuje i uspješno brani doktorsku disertaciju na istom fakultetu 1998. godine. Pored svog profesionalnog rada, paralelno je radio na naučnom usavršavanju. Tako je do sada objavio pet knjiga, i preko 100 naučnih i stručnih radova. Bio je učesnik brojnih međunarodnih konferencija iz oblasti kriminalistike.

ORGANIZOVANI KRIMINAL KAO PETA GRANA VLASTI

Bojan Dobovšek i Andrej Jurij Pirnat

Ovaj referat ima za cilj da istakne probleme u vođenju istraga protiv transnacionalnog organizovanog kriminala koji se razvija u novim demokratijama. Autori su dali analizu razvoja organizovanog kriminala i izazova koji su vezani za krivične istrage u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Albaniji i Mađarskoj. Kritički osvrt na literaturu i ostale izvore primenjen je kako bi se utvrdili osnovni problemi i pronašli neki odgovori. Ustanovili smo da su se, u proteklom periodu, kriminalne organizacije preorijentisale na privredu i jačanje ekonomske moći i da su kadre da prepoznaju da se posredstvom njihovih mreža pritisak premestio na državnu politiku. U nekim slučajevima (tajkuni u zemljama u tranziciji), čini se da su one već prešle u treću fazu, odnosno da su ušle u politiku. U tom smislu, možemo govoriti o elitnom organizovanom kriminalu, koji se pojavljuje kao peta grana državne vlasti zbog toga što utiče na državnu ekonomiju i politiku putem velikih suma novca, korupcije, umrežavanja i iznuda. Značajne promene u poslovnoj, građanskoj i političkoj praksi, koje su se neizbežno desile, utiču na vođenje istraga protiv novih oblika kriminala. Autori ovog referata uočili su probleme koji su umanjili efekte reformskih mera preduzetih mera za borbu protiv kriminala. U zaključku, autori propituju ispituju određene mere, ističu pojedine konkretne neusphe i predlažu neke odgovore na pitanja koja se tiču suzbijanja transnacionalnog organizovanog kriminala u novim demokratijama.

DR BOJAN DOBOVŠEK je prodekan Fakultetu bezbednosnih nauka Univerziteta u Mariboru, u Sloveniji, i predavač na predmetima kriminologije i krivične istrage. Doktorat je stekao Doktorirao je na Fakultetu društvenih nauka Univerziteta u Ljubljani. Član je Komisije za sprečavanje korupcije, kao predstavnik pravosudne grane vlasti i poverenik Udruženja za proučavanje kriminala vezanog za umetnička dela (ARCA). Autor je knjige o organizovanom kriminalu i priređivač

nekoliko publikacija na temu korupcije i organizovanog kriminala. Već nekoliko godina se bavi proučavanjem organizovanog kriminala i na tu temu je objavio veliki broj knjiga i članaka. Trenutno učestvuje u sledećim istraživačkim projektima: „Mreže korupcije”, „Organizovani kriminal i terorizam”, „Metodološke prepreke u merenju stepena korupcije i organizovanog kriminala” i „Kriminal vezan za umetnička dela”.

MR ANDREJ JURIJ PIRNAT je istraživač na Fakultetu bezbednosnih nauka Univerziteta u Mariboru, u Sloveniji. Oblasti njegovog istraživačkog rada su organizovani kriminal i visokotehnološki kriminal. U poslednje vreme se bavio istraživanjem trgovine ljudima u jugoistočnoj Evropi. Trenutno priprema doktorsku disertaciju o problemima vezanim za sprovođenje istraga u oblasti visokotehnološkog kriminala.

VREME JE DA SE UKINE NOVO ROPSTVO

Pino Arlaki

Savremeno ropstvo je nešto što se mora eliminisati, a ne samo nešto protiv čega se treba „boriti” ili nešto što treba „smanjiti” i „kontrolisati”. Trebalo bi da učimo na primeru prvog pokreta za ukidanje ropstva. Unutar tog pokreta, takmičile su se dve strategije: a) strategija postepenog ukidanja ropstva, koja je ustvari bila svojevrsna strategija suživota sa ropstvom; b) strategija ukidanja ropstva, zasnovana na pravnom i moralnom raskidu sa dotadašnjom praksom, bez obzira na negativne posledice po privredu.

Druga strategija je odnela prevagu, ukidanjem ropstva u Brazilu 1888. godine. Pozivam sve aktore zainteresovane za pitanje savremenog ropstva da ozbiljnije pristupe pitanju njegovog ukidanja. Savremeno ropstvo mora se tretirati na isti način kao i ostala najvažnija globalna pitanja. Države bi trebalo da razrade nacionalne planove za ukidanje savremenog ropstva, zajedno sa rokovima, podacima o angažovanju resursa i tačnim ciljevima akcije. To je ostvarljiv cilj, potpuno srazmeran raspoloživim resursima međunarodne zajednice.

PINO ARLAKI je vodeći stručnjak za oblasti organizovanog kriminala, pranja novca i trgovine narkoticima. Redovni je profesor sociologije na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sazariju i šef katedre za međunarodne poslove na Univerzitetu Mediteran u Bariju. U razdoblju periodu od 1997. do 2002. godine, bio je generalni podsekretar Ujedinjenih nacija zadužen za suzbijanje najtežih oblika kriminala, poput trgovine narkoticima, terorizma i organizovanog kriminala. Kao viši savetnik u Ministarstvu unutrašnjih poslova Vlade Republike Italije, bio je zadužen za sprovođenje projekta osnivanja Istražnog odeljenja za borbu protiv mafije (DIA), specijalne službe policije koja se isključivo bavi krivičnim istragama u vezi sa najtežim oblicima kriminala. Godine 1994, bio je izabran za poslanika Donjeg doma italijanskog parlamenta a 1996. godine je postao član Senata. Bio je potpredsednik Komisije italijanskog parlamenta koja se bavi fenomenom mafije. Napisao je veliki broj knjiga koje su prevedene na više jezika.

ORGANIZOVANI KRIMINALITET U REPUBLICI SRPSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI — STANJE I MJERE SUZBIJANJA

Uroš Pena i Mile Šikman

Organizovani kriminalitet u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini je istovremeno bezbjednosni izazov, rizik i prijetnja za Republiku Srpsku i Bosnu i Hercegovinu. Naime, organizovani kriminalitet je negativna i štetna pojava u svim društvima, pa tako i u našem. Karakteriše ga lakoća prilagođavanja društveno-ekonomskim i društveno-političkim uslovima, a posebno prilagođavanje uslovima zemalja u tranziciji u kojoj se nalazi i naša zemlja. Zbog toga u izlaganju posmatramo organizovani kriminalitet u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, jer je zapravo nemoguće posmatrati odvojeno organizovani kriminalitet samo u Republici Srpskoj. Tako, dali smo prikaz organizovanog kriminaliteta u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, sa posebnim osvrtom na njegove karakteristike i uslove, te oblike ispoljavanja kod nas (etiološki i fenomenološki aspekti organizovanog kriminaliteta). Pored toga, prikazani su neki institucionalni aspekti suprotstavljanja organizovanom kriminalitetu u Bosni i Hercegovini, a posebno u Republici Srpskoj, pri čemu su naznačene one organizacione jedinice koje neposredno rade na suprotstavljanju organizovanom kriminalitetu. U izlaganju je dat i prikaz primjera iz prakse koji prikazuju neposredne aktivnosti MUP-a Republike Srpske u otkrivanju i istrazi konkretnih krivičnih djela koja imaju obilježja organizovanog kriminaliteta. Radi se o kriminalističkim analizama pojedinih akcija u kojima je MUP Republike Srpske učestvovao, samostalno ili zajedno sa drugim agencijama za sprovođenje zakona, iz zemlje i inostranstva, a predstavljaju primjere dobre prakse suzbijanja organizovanog kriminaliteta. Neke od navedenih akcija dobile su najviše ocjene ne samo unutrašnjih autoriteta, već i međunarodnih autoriteta, kao što je EUROPOL. Na kraju, ukazali smo na nužnost razvoja strategijske analize i kriminalističko-obavještajnog rada u suzbijanju organizovanog kriminaliteta, kao i veće međunarodne saradnje na ovom planu.

DR UROŠ PENA od 2006. godine obavlja dužnost Direktora policije Republike Spske. U Ministarstvu unutrašnjih poslova zaposlen je od 1988. godine i obavljao je različite dužnosti — od komandira policijske stanice do rukovodioca osnovnih organizacionih jedinica. Završio je Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, položio pravosudni ispit, a magistarsku tezu odbranio 2006. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, sa temom „Novi koncept rada policije u zajednici i njegova implementacija u Bosni i Hercegovini”. Na istom fakultetu odbranio je 2008. godine doktorsku disertaciju pod nazivom „Strategije suprotstavljanja kriminalitetu i koncept rada policije u zajednici”.

MR MILE ŠIKMAN je zaposlen u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske. Magistrirao je na Fakultetu bezbednosti u Beogradu 2006. godine, a trenutno piše doktorsku disertaciju. Policijsku akademiju u Beogradu završio je 2002. godine kao najbolji student u generaciji. Završio je 2005. godine Međunarodnu akademiju za primenu zakona u Budimpešti, a 2006. godine osnovnu obuku na Policijskoj akademiji u Kairu.

**TRANSFORMACIJA
ORGANIZOVANOG KRIMINALA
U PODRUČJIMA SUKOBA:
PRERASTANJE KRIMINALNIH BANDI I GERILE
U POLITIČKU ELITU**

Serhi Hevorkov

Istorijat stvaranja države ujedno predstavlja i istorijat transformacije. Nije dan od poznatih oblika društvenog ustrojstva nije homogen. Unutar svakog od njih, zastupljeni su različiti društveni slojevi, kaste, klase i pojedinci sa svojim sopstvenim mikrokosmosima interesa i činilaca koji ih motivišu. Kriminogeni elementi, pogotovo grupe organizovanog kriminala, postali su sastavni deo takve transformacije. Njihovo nastajanje i porast veoma često prati uspostavljanje države i njenih izvršnih institucija. Iskustvo iz proteklih nekoliko decenija jasno pokazuje da su mnoge države, prolazeći kroz periode vojnih sukoba, građanskih ili etničkih ratova, posebno bile pod uticajem transformacije dezorganizovanih kriminalnih formacija u organizovane gerilske grupe „koje se bore za slobodu”, a potom i pod uticajem njihovog spajanja sa, ili ponude usluga, njihovog spajanja sa različitim raznim političkim pokretima ili njihovog pružanja usluga tim pokretima. Pre bi se moglo reći da su takve organizacije pokušavale i najzad uspevale da steknu pozicije vlasti unutar oslabljenih država da se domognu vlasti u takvim državama. U ovom referatu, izneta je tvrdnja da se uspon organizovanih kriminalnih grupa do nivoa političke elite može delotvorno sprečiti ako se one pravovremeno prepoznaju i ako se prema njima preduzmu odgovarajuće mere. Međutim, primena preventivnih mera je pitanje pravovremenog uočavanja i jasnog razumevanja ambicija i težnji raznih vođa organizovanog kriminala. Predložena strategija zasniva se na posmatranju, merenju i analizi uprošćenih pokazatelja aktivnosti različitih kriminalnih aktera na datoj teritoriji, njihovog međusobnog dejstva i razvoja. Teoretski gledano, blagovremeno uočavanje interesa i namera organizovanog kriminala može da doprinese osujećivanju pokušaja kriminalnih/radikalnih elemenata da pridobiju podršku javnosti i steknu političku moć.

SERHI HEVORKOV je penzionisani potpukovnik ukrajinskih snaga bezbednosti i stručnjak za obaveštajnu analitiku, strateško planiranje i međunarodne policijske operacije u postkonfliktnim područjima. Trenutno je angažovan na međunarodnom programu: „Narkotici i sprovođenje zakona,” koji američki Stejt Department sprovodi u Avganistanu, gde je zadužen za procenu bezbednosnih pretnji i obradu informacija na taktičkom nivou. Tokom svoje profesionalne karijere, obavljao je dužnost savetnika za strategiju Misije OEBS-a u Beogradu, kao i dužnost načelnika Kancelarije Interpola za kijevski region u Ukrajini. Nekoliko godina je radio u balkanskim zemljama kao predstavnik ukrajinske vlade na mnogim međunarodnim projektima i to na brojnim zadacima, od učešća u istragama ratnih zločina i razmene ratnih zarobljenika do izrade analize strategija, učešća u mirovnim pregovorima, razvoja i primene koncepta multietničke policije na jugu Srbije, itd. Magistrirao je na Državnom tehničkom univerzitetu u Harkovu, i završio brojne specijalističke kurseve na Ukrajinskom univerzitetu unutrašnjih poslova. Tečno govori engleski, srpskohrvatski, ruski i ukrajinski jezik i autor je nekoliko procena, istraživanja i izveštaja u oblasti policijskog rada i bezbednosti.

ZLOČIN TRGOVINE LJUDIMA KAO OBLIK ORGANIZOVANOG KRIMINALNOG DELOVANJA NA TERITORIJI REPUBLIKE SRBIJE

Milan Žarković

Uprkos opštem civilizacijskom napretku i razvoju svesti o nužnosti unapređenja i zaštite prava i sloboda pojedinaca, još uvek je prisutna beskrupulozna praksa drastičnog povređivanja i poništavanja osnovnih vrednosti, pa i života ljudi — trgovina ljudima. Postojeći modusi vrbovanja, regrutacije, kontrole i eksploatacije žrtava se menjaju i prilagođavaju novonastalim prilikama i okolnostima, a iznalaze se i primenjuju novi, po pravilu, daleko perfidniji, ali i sve nehumaniji, brutalniji i svirepiji, i sa još težim posledicama po žrtve zločina i zajednicu u celini.

Razlog za zabrinutost, znatno ozbiljnije promišljanje o merama suprotstavljanja i pojačano angažovanje na tom planu, predstavlja i činjenica da je trgovina ljudima jedna od nezakonitih aktivnosti sa najvećom brzinom i stopom rasta. U nastojanju da, uz što je moguće manji rizik, ostvare maksimalnu kriminalnu dobit organizovane kriminalne grupe uključene u trgovanje ljudskim bićima, izgrađuju i primenjuju takve oblike postupanja koji, u svojoj ukupnosti, za posledicu imaju povećanje svih rizika koji prate širenje organizovanog kriminalnog delovanja i slabljenje efikasnosti organa formalne socijalne kontrole.

Reč je o globalnom fenomenu koji, na različite načine i u različitoj meri, snažno pogađa sve regije, odnosno gotovo sve države savremenog sveta. U uslovima opterećenja brojnim destabilizujućim faktorima i izazovima na društvenom, ekonomskom i političkom planu, i Republika Srbija i njeni građani suočavaju se sa narastajućim kriminalnim organizovanjem i delovanjem u brojnim segmentima života, pa i onima koji se mogu dovesti u vezu sa različitim oblicima eksploatacije žrtava trgovine ljudima. Uz nedvosmislen, snažan i sinhronizovan odgovor međunarodne zajednice, veća efikasnost organa društvene kontrole na nacionalnom nivou podrazumeva postojanje svesti o prisutnosti, dimenzijama i štetnim posledicama trgovanja ljudskim bićima, razumevanje prirode zločina,

složenosti uzroka, ali i izgradnju takvog normativnog okruženja koji će ustanoviti delotvorne mehanizme sprečavanja i suzbijanja zasnovane na tačnim i aktuelnim informacijama, iskustvima i analizi različitih modaliteta manifestovanja zločina na teritoriji Republike Srbije i u njenom okruženju.

DR MILAN ŽARKOVIĆ je docent na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu gde je šef Katedre kriminalističkih nauka. Član je radne grupe za prevenciju i edukaciju Nacionalnog tima Republike Srbije za borbu protiv trgovine ljudima. Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Objavio je preko četrdeset naučnih i stručnih radova iz oblasti kriminalistike, krivičnog i krivičnoprocesnog prava. Angažovan je kao predavač na brojnim seminarima posvećenim povećanju efikasnosti mera suprotstavljanja trgovini ljudima, a u organizaciji OEBS-a, ICMPD, UNDP, MUP-a Republike Srbije, MUP-a Republike Crne Gore, Društva sudija Srbije, ASTRA-e i Crvenog krsta Srbije.

KRIMINALISTIČKO-OBAVEŠTAJNA MREŽA U BOSNI I HERCEGOVINI

Neđo Danilović

Za efikasnu borbu protiv organizovanog kriminala, neophodno je imati razvijenu kriminalističko-obaveštajnu mrežu unutar policije i drugih elemenata sektora bezbednosti koji se po prirodi svoje delatnosti angažuju na suzbijanju pojava organizovanog kriminala. Na području Zapadnog Balkana, kriminalističko-obaveštajna mreža je najpotpunije razvijena u Bosni i Hercegovini (BIH KROM OBAVEŠTAJNA MREŽA). Otuda su iskustva u organizovanju i delovanju ove mreže značajna i za druge zemlje u okruženju. Ovaj rad se bavi izlaganjem i strukture i funkcionisanja kriminalističko-obaveštajne mreže u Bosni i Hercegovini.

Dr Neđo Danilović je šef Odseka za opštu bezbednost na Pravnom fakultetu prvog srpsko-američkog univerziteta — „Slobomir P Univerzitet” u Slobomiru, Bijeljina. Obavlja i funkciju generalnog menadžera na istom univerzitetu. Na Vojnoj Akademiji u Beogradu diplomirao je 1979, magistrirao 1997. i doktorirao 2002. godine. Završio je Visoku školu za vojno-sociološke i psihološke studije i istraživanja 1992, Generalštabnu školu Vojske Jugoslavije 1993. i Školu engleskog jezika na Univerzitetu nacionalne odbrane „Mikloš Zrinj” u Budimpešti 2004. godine. Drugi doktorat odbranio je 2005. godine u oblasti metodologije političkih nauka na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu. Biran je u naučno-nastavno zvanje docenta na Vojnoj akademiji Vojske Srbije 1994. godine i na Pravnom fakultetu Slobomir P Univerziteta 2006, a u naučno-istraživačko zvanje viši naučni saradnik izabran je na Institutu za strategijska istraživanja 2005. godine. Duži niz godina bavi se nastavnim radom i istraživanjima u oblastima etike, politikologije, metodologije i bezbednosti. Autor je i koautor tri monografije, dva priručnika, preko 100 naučnih i stručnih radova i dva konceptualno-tehnička rešenja za vrednovanje morala od izuzetnog značaja za bezbednost Republike Srbije. Neposredno je rukovodio sa osam naučnoistraživačkih projekata od nacionalnog i međunarodnog značaja. Učestvovao je na 20 naučnih skupova, konferencija i seminara međunarodnog i nacionalnog značaja, na kojima je podneo 20 stručnih i naučnih saopštenja.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343.85:343.9.02(048.3)

**МЕЂУНАРОДНА конференција Политика
супротстављана организованом криминалу
(2008 ; Београд)**

Zbornik apstrakata / Međunarodna
konferencija "Politika suprotstavljanja
organizovanom kriminalu", Beograd, 21-22.
novembar 2008. godine ; [organizator] Centar
za bezbednosne studije = [organized by]
Centre for Security Studies. - Beograd :
Centar za bezbednosne studije, 2008 (Beograd
: Interprint). - 51, 48 str. ; 30 cm

Nasl. str. prištampanog prevoda: Collection
of Abstracts. - Uporedo srp. tekst i engl.
prevod. - Tiraž 250.

ISBN 978-86-83289-07-3

1. Центар за безбедносне студије (Београд)
2. Anti-Organised Crime Policy Conference
(2008 ; Belgrade): Collection of Abstracts
a) Организовани криминалитет - Сузбијање -
Апстракти
COBISS.SR-ID 152872716